

Світлана Сергіївна ШЕКЕРА

старший викладач, кафедра маркетингу, підприємництва і торгівлі
Одеська національна академія харчових технологій
E-mail: shekera.sveta@gmail.com

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА НА ПІДПРИЄМСТВАХ КОНСЕРВНОЇ ГАЛУЗІ

Шекера, С. С. Державне регулювання інвестиційної діяльності в Україні та на підприємствах консервної галузі [Текст] / Світлана Сергіївна Шекера // Український журнал прикладної економіки. – 2018. – Том 3. – № 4. – С. 288-293. – ISSN 2415-8453.

Анотація

Вступ. На сьогодні в Україні інвестиційна діяльність провадиться власними силами підприємств, оскільки держава підтримує лише стратегічні напрямки розвитку дотаціями та субсидіями. А в умовах української глобалізації не всі напрямки харчової промисловості можна віднести до стратегічних. Структурні зміни для забезпечення НТП призводять до ефективних економічних зрушень, як показує світовий досвід. Держава повинна регулювати інвестиційний процес, оскільки вона гарантує захист інвестицій.

Мета статті – визначити основні шляхи державного регулювання інвестиційної діяльності підприємств консервної промисловості.

Результати. Було розглянуто основні цілі державного регулювання, законодавчі акти, які регулюють процес інвестування в Україні, а також інструменти й принципи державного регулювання інвестиційної діяльності. Обґрунтовано необхідність зміни законодавчої бази, доведена недосконалість, а також проведений аналіз дії принципів державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні на підприємствах консервної галузі. Як результат даного дослідження й інноваційних пріоритетних напрямків розвитку до 2021 року це не сприяє розвитку інвестиційного потоку до консервної галузі з боку держави. Підприємства самостійно вирішують проблему інвестування й розміри позикових і залучених коштів.

Висновки. Законодавча база є недосконалою й консервна галузь не є стратегічною, тому потік фінансових ресурсів в розвиток плодоовочевої консервації зменшився за останні роки. Досягнення основної мети даного дослідження можливе за умови зміни законодавчої бази, створення й функціонування прозорого фондового ринку тощо, тобто розробити нову систему регулювання інвестиційної діяльності у відповідності до світових трендів.

Ключові слова: державне регулювання, інвестиційна діяльність, підприємства консервної галузі, розвиток економіки.

Svitlana SHEKERA

Senior Lecturer, Department of Marketing, Business and Trade
Odessa National Academy of Food Technologies

STATE REGULATION OF INVESTMENT ACTIVITY IN UKRAINE AND IN THE CANNING INDUSTRY

Abstract

Introduction. Today in Ukraine, investment activity is carried out by enterprises on its own, since the state supports only strategic industry directions by subsidies and grants. Not all areas of the food industry can be attributed to be strategic ones. The world experience shows that

© Світлана Сергіївна Шекера, 2018

structural changes provide scientific and technological progress that lead to effective economic shifts. The state must regulate the investment process, because it guarantees investment protection.

The purpose of the article is to determine the main ways of state regulation of investment activity of canning industry enterprises.

Results. The main objectives of state regulation, and the legislative acts regulating the investment process in Ukraine, as well as the instruments and principles of state regulation of investment activity were considered. The necessity of changing the legislative base is substantiated, its imperfection is proved and also the analysis of the state regulation principles of investment activity in Ukraine for the canning industry were done. As a result of this research and innovation priority directions of development until 2021, that does not contribute to the development of the investment flow to the canning industry by the state. The companies themselves solve the problem of investment and the size of borrowed funds.

Conclusions. The legislative framework is imperfect and the canning industry is not strategic, so the flow of financial resources in the development of fruit and vegetable canning has decreased in recent years. Achievement of the main goal of this study is possible by changes in the legal framework, the creation and functioning of a transparent stock market, and to develop a new system of regulation of investment activity in accordance with world trends.

Key words: state regulation, investment activity, enterprises of the canning industry, economic development.

JEL classification: L51; P33; D92

Вступ

В умовах української глобалізації питання розвитку харчової промисловості стоїть досить гостро. Постійне вдосконалення технік та технологій як у виробництві, так і в процесах маркетингу й управління сприяє більш ефективній роботі підприємства. Інвестиційна діяльність консервних підприємств в Україні насамперед залежить від економічної стабільності країни, а народне господарство (в розділі харчових підприємств) повинно збалансовано розвиватися для забезпечення продовольчої безпеки держави. Ці два процеси є невід'ємними, взаємодоповнюючими та регулюючими.

Досвід західних країн показує, що оптимальним напрямком розвитку є структурні зміни, які забезпечують науко-технічний прогрес і раціональне використання ресурсів. Цих змін вдалось досягнути завдяки використанню внутрішніх інвестицій. На даний момент головним внутрішнім інвестором України виступають самі підприємства. Світова практика показує, що головне джерело інвестицій – це амортизаційні відрахування. Вони забезпечують близько 60 % вкладень в основні фонди – саме такий показник був в Україні в 80-х рр. ХХ ст.

Разом з цим, держава регулює процес інвестування в різних правових формах. Це передбачає управління державними інвестиціями, регулювання умов інвестиційної діяльності й контроль за її здійсненням усіма учасниками.

Питанням державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні присвячені роботи Качура Р. П., Федорової В. А., Руденко В. В., Намлієвої Н. В., Вакалюка В. А. та інших вчених. Водночас питання регулювання харчового сектору є недостатньо вивченими, і, в першу чергу, це стосується консервної промисловості.

Мета та завдання статті

Основна мета даного дослідження – визначити шляхи державного регулювання інвестиційної діяльності підприємств консервної промисловості.

Ця мета включає в себе низку таких завдань:

-
- визначити поняття «державне регулювання»;
 - визначити чинні законодавчі акти з питань державного регулювання інвестиційної діяльності;
 - визначити інструменти й принципи державного регулювання інвестиційної діяльності;
 - виявити тренд інвестиційної діяльності України;
 - надати рекомендації щодо підвищення інвестиційної привабливості консервних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження

Згідно зі ст. 11 Закону України «Про інвестиційну діяльність» державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється з метою реалізації економічної, науково-технічної і соціальної політики виходячи з цілей та показників економічного й соціального розвитку України, державних і регіональних програм розвитку економіки, державного та місцевих бюджетів, зокрема передбачених у них обсягів фінансування інвестиційної діяльності [1].

В Україні процес інвестування регулює близько 100 законів та нормативних актів, в тому числі закони України: «Про інвестиційну діяльність» (1991) [1], «Про іноземні інвестиції» (1992) [2], «Про режим іноземного інвестування» (1996) [3], «Про цінні папери та фондовий ринок» (1991) [4] та інші.

Державне регулювання інвестиційної діяльності харчової промисловості здійснюється двома шляхами:

1) пряме або адміністративно-правове втручання (наприклад, нові законодавчі акти, які несуть за собою зміни для підпорядкування й розвитку відносин в рамках ринку);

2) непряме втручання (наприклад, заходи, які направлені на посилення та збільшення інвестиційного потоку; заходи, що стимулюють потік експорту й імпорту робочої сили, капіталу, товарів; встановлення цінового «коридору» тощо).

В Україні державне регулювання підприємств консервної галузі здійснюється в рамках прямого й непрямого втручання, що носить загальний характер і розповсюджується на всі галузі економіки), а, отже, відбувається за допомогою використання основних інструментів, які при ефективному впровадженні можуть набувати таких форм:

- введення в дію нових законів й інших законодавчих актів щодо інвестиційної діяльності;
- субсидювання окремих регіонів, галузей, виробництв;
- введення стандартів національного характеру;
- антимонопольна політика;
- забезпечення захисту інвестицій;
- податкова політика, в тому числі й амортизаційна тощо.

В той же час ці шляхи й інструменти взаємодоповнюють один одного та відповідають принципам державного регулювання інвестиційної діяльності [6]. Ці принципи наведені в таблиці 1.

Наведені вище принципи утворюють, що підприємства повинні самостійно займатись інвестиційним процесом для свого розвитку. Тому інвестиційна діяльність консервних підприємств повинна мати інноваційний характер, тобто фінансові ресурси необхідно вкладати в розробки технологічного або управлінського характеру.

Уряд України в 2011 році визначив основні стратегічні напрями інноваційної діяльності на 2011-2021 роки, а в 2017 році Кабінет міністрів України деталізував цей перелік на 2017-2021 роки. Ці напрями наведено нижче:

1. освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх обробки і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій;

2. освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії;
3. освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки;
4. технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу;
5. впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики;
6. широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища;
7. розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки [5].

Таблиця 1. Принципи державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні

Принцип	Мета	Реалізація на консервних підприємствах
збільшення частки власних (внутрішніх) джерел інвестування національної економіки	збільшення обсягів власних інвестицій	(принцип макрорівня)
вдосконалення законодавчої бази	збільшення обсягів залучення інвестицій	законодавча база стає якіснішою;
забезпечення позитивних, інноваційних мікроструктурних зрушень	збільшення обсягів залучення інвестицій	максимальні інвестиції отримують заводи з виробництва соків
децентралізація інвестиційного процесу	передача функції забезпечення інвестиціями господарюючим суб'єктам	підприємства самі провадять інвестиційний процес
фінансування державних пріоритетів, програм та проектів	забезпечення структурних змін в економіці держави	не є стратегічним напрямком діяльності
потік інвестицій відповідно до стратегічних цілей	розвиток стратегічних цілей держави	
будівництво, технічне переоснащення, реконструкція діючих підприємств	поновлення народного господарства	власні, позикові та залучені кошти
обов'язкова державна експертиза кожної інвестиційної програми і проекту (для визначення їх відповідності цілям і пріоритетам ДЕП і соціально-економічної ефективності)	визначення найкращої державної програми	консервні підприємства не передбачені в інвестиційних програмах та проектах держави
перехід від бюджетного фінансування до кредитування інвестиційних проектів	регулювання та контроль державні інвестиції в рамках дефіцитного фінансування	залучення позикових коштів при оптимальному фінансовому левериджу
розширення джерел фінансування інвестиційних проектів	надання можливості залучення змішаного фінансування	
здійснення відповідними державними організаціями контролю над цільовим використанням централізованих інвестицій	контроль за доцільністю використання ресурсу	централізовані інвестиції відсутні

[дані узагальнено автором]

Виходячи з вищезгаданого переліку напрямів розвитку інноваційної діяльності, консервні підприємства максимально впроваджують пункти 1 та 4.

Кожен нормативний акт, а також стратегія розвитку вносить свої корективи до зростання економіки в цілому, та кожного підприємства зокрема. Консервна плодоовочева промисловість не є стратегічною для економіки України, а, отже, й цільові кошти, стратегічна інвестиційна політика держави не направлені на розвиток плодоовочевої консервації. Аналізуючи інвестиційну історію України за попередні 10 років, ця тенденція підтверджується та зберігається. Інвестиційна історія виділяє наступні тренди:

1. активне зростання іноземних інвестицій в 2006-2007 роках пов'язане з розвитком фондових інститутів в державі. Проте цей період пов'язаний також монополізацією великих об'єктів і високим рівнем корупції, а тому іноземні фонди розглядали Україну як країну з високими ризиками для інвестицій і займали вичікувальну позицію або фінансували тільки проекти під урядові гарантії;

2. протягом 2014-2015 років відбувається низка корпоративних дефолтів, оскільки національна економіка розвивалася по сировинній моделі розвитку. Цей період характеризується різким зниженням цін на сировинних ринках. В зв'язку з даною ситуацією українські виробники, які залучили іноземні кошти для фінансування власної діяльності, втратили можливість вчасно погасити боргові зобов'язання.

Дана проблема вирішується в розвинутих країнах зміною філософії ведення бізнесу, тобто власники продають наявні активи, які через фондовий ринок викуповуються більш конкурентоспроможними підприємствами.

Активна робота фондового ринку гарантує новий рівень прозорості приватизаційних процесів в країні, оскільки відкрита площадка для продажу активів мінімізує корупційні ризики. Плодоовочева консервна промисловість знаходиться в стані занепаду, а тому її активи постійно викуповуються конкурентами з диференційованою продукцією або іноземними підприємствами поза межами фондового ринку.

З вищесказаного можна зробити висновок, що для підвищення інвестиційної привабливості країни в цілому та консервної промисловості зокрема необхідно встановити першочергове завдання по розробці та впровадженню єдиних правил ринкових дій на українському інвестиційному ринку. Ці правила повинні відповідати міжнародним стандартам.

В наш час існують обмеження з боку Національного банку України щодо руху капіталів. Це обмеження не дозволяє інвестору швидко вилучити кошти, які були раніше вкладеними, з бізнесу. Наявність цього та інших обмежень щодо дивідендів роблять фондовий ринок України не привабливим для іноземних інвесторів;

3. Згідно даних Держкомстату Україні в 2016 році потік іноземних інвестицій зріс на 14,6 % в порівнянні з 2015 роком. А вкладення українського капіталу до іноземних країн впало на 34,78 %.

Підприємства за підтримки держави через відповідну політику, а також при наявності стабільного розвитку господарської діяльності, прагнуть до проведення інвестиційної діяльності в інноваційні розробки. Стабільний розвиток господарської діяльності для іноземних інвесторів повинен становити не менше трьох років, а для підприємств консервної промисловості не менше п'яти років через сезонність виробництва.

Держава виступає гарантом захисту інвестицій, тобто бере на себе відповідальність за фінансово-господарську діяльність учасників інвестиційної діяльності. Дані гарантії не можуть бути скасованими або обмеженими на період дії гарантій [3]. Але держава також гарантує розвиток і підтримку національного виробника, а тому створює певні обмеження для забезпечення від швидкого вилучення іноземного капіталу з підприємств.

В даний період часу зберігається тенденція відтоку іноземного капіталу з підприємств консервного виробництва.

Висновки

В результаті даного дослідження було уточнено поняття та функції «державного регулювання інвестиційної діяльності», оскільки на сьогоднішній день не існує єдиного універсального визначення цього терміну. В рамках роботи були наведені інструменти і принципи державного регулювання інвестиційного процесу в Україні та приведено

аналіз їх використання на підприємствах консервної галузі. Проведений аналіз інвестиційної діяльності в Україні за останні десять років дав змогу зробити висновок, що відбулося збільшення обсягу іноземних інвестицій в економіку України, але через те, що консервна промисловість не є стратегічною, то надходження інвестицій в консервну галузь зменшились.

Законодавча база України є недосконалою та не дозволяє підвищити рівень інвестиційної привабливості як держави в цілому, так і підприємств консервної промисловості зокрема. Таким чином, в першу чергу необхідно визначити стратегічні напрямки розвитку для кожної галузі й привести законодавство у відповідність до кращих світових зразків. Відповідно, оптимальний ефект від впровадження нової законодавчої системи може буде досягнутим в результаті створення основи для отримання підприємствами ресурсів та / або впровадження можливості простішого залучення інвестицій.

Список літератури

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 р. № 1560-XII (зі змінами). Відомості Верховної Ради України. 1991. № 47.
2. Про іноземні інвестиції: Закон України від 13 березня 1992 р. № 2198-XII (зі змінами). Відомості Верховної Ради України. 1992. № 26.
3. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19 березня 1996 р. № 93/96-ВР (зі змінами). Відомості Верховної Ради України. 1996. № 19.
4. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3480-IV (зі змінами). Відомості Верховної Ради України. 2006. № 31.
5. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 08 вересня 2011 р. № 3715-VI (зі змінами). Відомості Верховної Ради України. 2012. № 19-20.
6. Калетник Г. М., Мазур А. Г. Кубай О. Г. Державне регулювання економіки : [навч. посіб.]. К. : «Хай-Тек Прес», 2011.

References

1. Pro investy`cijnu diyal`nist`: Zakon Ukrayiny`. [On investment activity: Law of Ukraine]. No. 1560-XII dated September 18, 1991. Vidomosti Verxovnoyi Rady` Ukrayiny`. 1991. № 47.
2. Pro inozemni investy`ciyi: Zakon Ukrayiny`. [On Foreign Investments: Law of Ukraine] Dated March 13, 1992 No. 2198-XII. Vidomosti Verxovnoyi Rady` Ukrayiny`. 1992. № 26.
3. Pro rezhy`m inozemnogo investuvannya: Zakon Ukrayiny`. [On the regime of foreign investment: Law of Ukraine]. Dated March 19, 1996 No. 93/96-VR. Vidomosti Verxovnoyi Rady` Ukrayiny`. 1996. № 19.
4. Pro cinni papery` ta fondovy`j ry`nok: Zakon Ukrayiny`. [On Securities and Stock Market: Law of Ukraine]. Dated February 23, 2006 No. 3480-IV. Vidomosti Verxovnoyi Rady` Ukrayiny`. 2006. № 31.
5. Pro priory`tetni napryamy` innovacijnoyi diyal`nosti v Ukrayini: Zakon Ukrayiny`. [On Priority Areas of Innovation Activity in Ukraine: Law of Ukraine]. Dated September 8, 2011 No. 3715-VI. Vidomosti Verxovnoyi Rady` Ukrayiny`. 2012. № 19-20.
6. Kaletnik, G. M. and Mazur, A. G., Kubaj, O. G. *Derzhavne regulyuvannya ekonomiky`*. [State regulation of the economy]. «Хай-Тек Прес». Kiev. Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 03.10.2018 р.